

ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ БАНКІ

КОНЪЮНКТУРАЛЫҚ ШОЛУ
Экономиканың нақты секторы
кәсіпорындарына пікіртерім
нәтижелері
2018 ж. II тоқсан

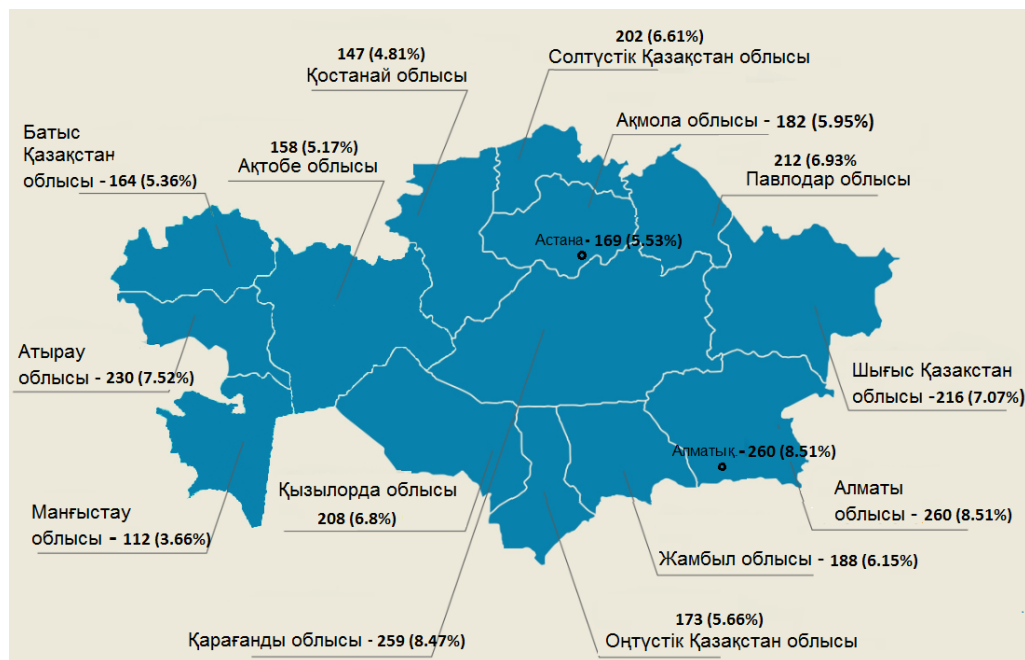
МАЗМҰНЫ

- I. Мониторинг қатысушыларының құрамының динамикасы (3-бет)**
- II. Композиттік индикатор (4-бет)**
- III. Дайын өнімге сұраныс серпіні (5-бет)**
- IV. Нақты сектордағы бағалардың өзгеруі (6-бет)**
- V. Өндіріс көлемінің өзгеруі (7-бет)**
- VI. Баланс құрылымы: активтер (8-бет)**
- VII. Баланс құрылымы: пассивтер (9-бет)**
- VIII. Инвестициялық белсенділік (10-бет)**
- IX. Қаржылық-экономикалық көрсеткіштердің өзгеруі (11-12 бет)**
- X. Банк жүйесінің экономиканың нақты секторына ықпалы (13-15 бет)**
- XI. Валюталық бағам өзгерістерінің ықпалы (16-бет)**
- XII. Әдіснамалық түсініктеме (17-бет)**

МОНИТОРИНГ ҚАТЫСУШЫЛАРЫНЫҢ ҚҰРАМЫНЫҢ ДИНАМИКАСЫ

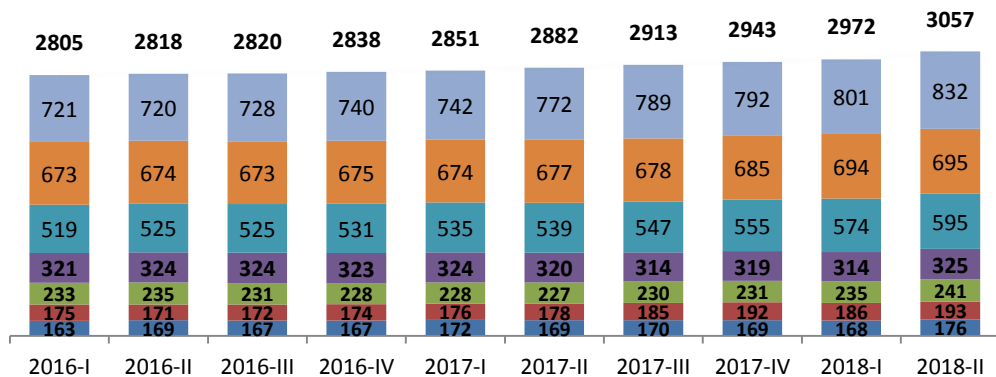
2018 жылдың 2-тоқсанында мониторингке қатысушылардың өңірлік құрамы

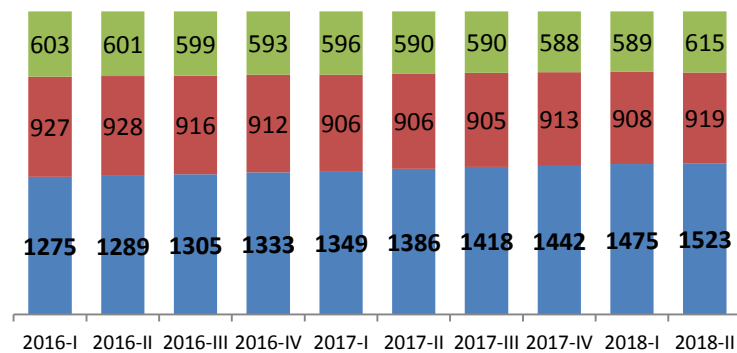
2018 жылдың 2-тоқсанында сауалнама қатысушыларының саны 85 кәсіпорынға артты, бұл өткен тоқсандардағы көрсеткіштен әлдеқайда жоғары. Сауалнамаға 48 шағын, 26 ірі және 11 орта кәсіпорын тартылды.

Іріктеменің салалық құрамында ең жоғары өсім сауда саласында (31 кәсіпорын) және құрылыс саласында (11 кәсіпорын) орын алды.

Мониторингке қатысушылардың салалық құрамы

Мониторингке қатысушылардың өлшем құрамы

■ Кен өндіру өнеркәсібі ■ Ауыл шаруашылығы ■ Көлік және қойма
■ Құрылыс ■ Басқалар ■ Өңдеу өнеркәсібі
■ Сауда

■ Шағын ■ Орташа ■ Ірі

ДАЙЫН ӨНІМГЕ СҰРАНЫС СЕРПІНІ

2018 жылдың 2 тоқсанында жалпы экономика бойынша дайын өнімге сұраныстың өсу тенденциясы жалғасты: диффузиялық индекс (ДИ) 53,3 құрады. Өндірілген тауарларға сұраныс жоғарырақ қарқынмен, ал қызмет көрсету саласында сұраныс төменірек қарқынмен өсті (ДИ = 54,6 және 52,1, сәйкесінше).

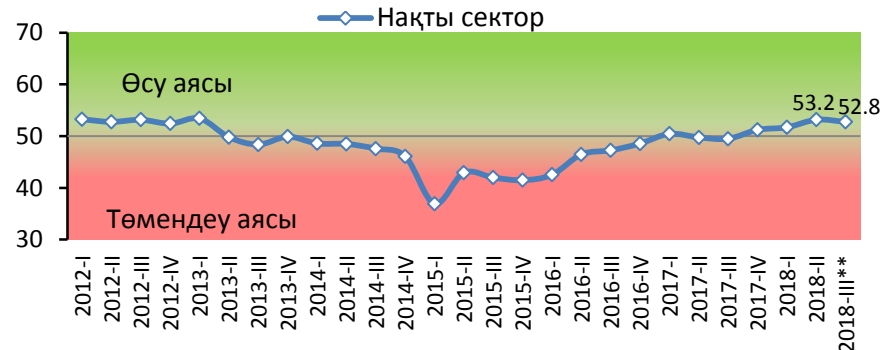
Өңдеу өнеркәсібінің кәсіпорындары олардың өніміне деген сұраныстың едәуір өскенін атап өтсе (ДИ = 54,9), кен өндіру өнеркәсібінің кәсіпорындары сұраныстың едәуір төмендегенін атап өтті (ДИ 53 құрады).

2018 жылдың 3 тоқсанында кәсіпорындар дайын өнімге деген сұраныстың осы өсу қарқынымен жалғасуын күтуде (ДИ = 52,8).

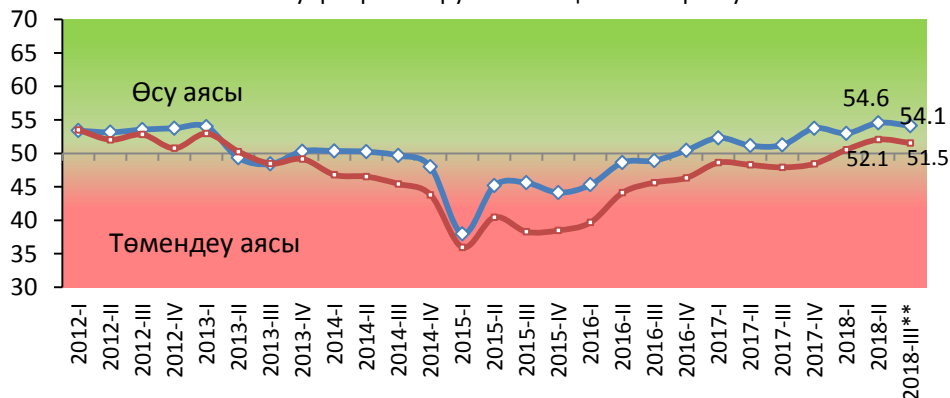
Дайын өнімге сұраныс, ДИ*

Кәсіпорындар жауаптары, %		2017				2018		
		1 тоқ.	2 тоқ.	3 тоқ.	4 тоқ.	1 тоқ.	2 кв.	3 кв**.
Ұлғаю	1	17.4	29.1	29.1	25.5	17.6	25.5	23.6
Өзгеріссіз	2	49.3	49.7	50.2	50.0	50.9	35.3	38.4
Төмендеу	3	33.3	21.2	20.7	24.4	31.4	9.6	8.7
Диффузиялық индекс = 1жол+0,5*2жол	4	42.1	53.9	54.2	50.5	43.0	43.1	42.7
ДИ маусымдық өзгерістерден тазартылған*	5	50.4	49.6	49.7	51.2	51.6	53.2	52.8

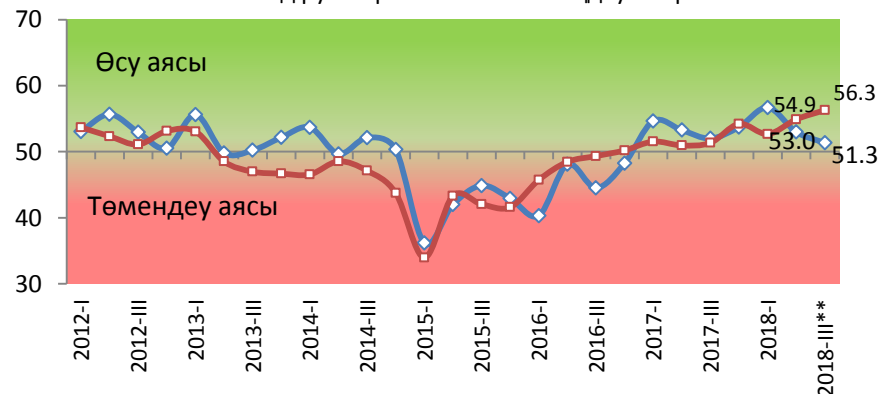
Дайын өнімге сұраныс, ДИ*

Тауарлар шығару Қызмет көрсету

Кен өндіру өнеркәсібі Өңдеу өнеркәсібі

*ДИ-диффузиялық индекс. 50 деңгейден қанша жоғары (төмен) болса, көрсеткіштің өсу (құлдырау) қарқыны сонша жоғары (төмен), 50 деңгейі өзгерістің жоқ екендігін көрсетеді;

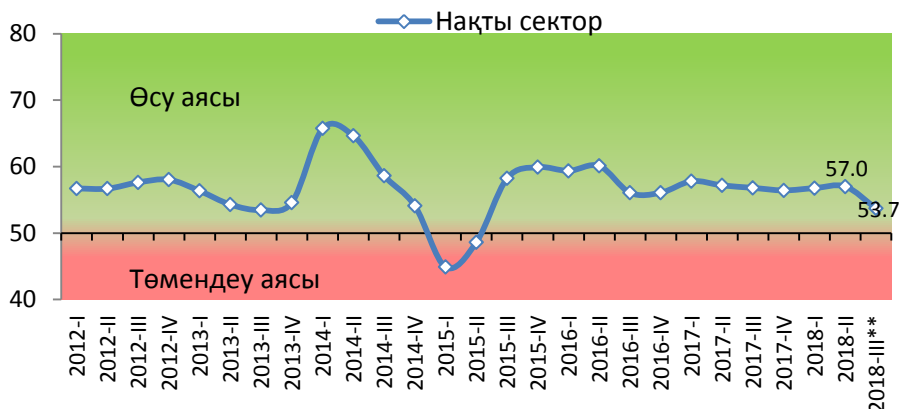
** 2018 жылдың 3-ші тоқсаны үшін кәсіпорындардың күтулері келтірілген.

НАҚТЫ СЕКТОРДАҒЫ БАҒАЛАРДЫҢ ӨЗГЕРУІ

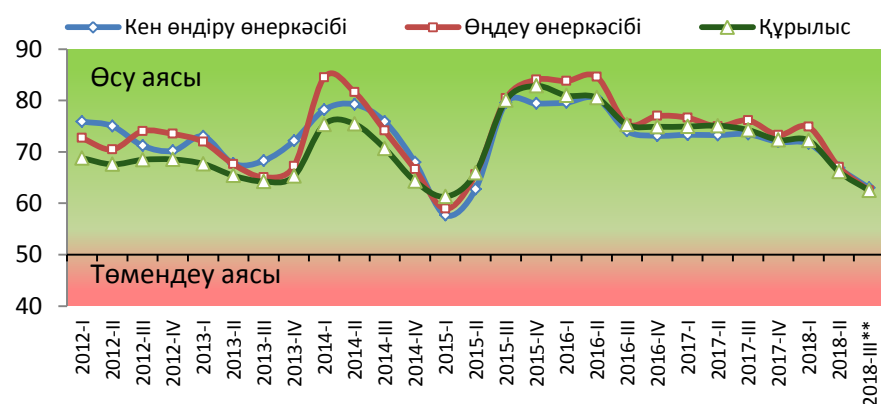
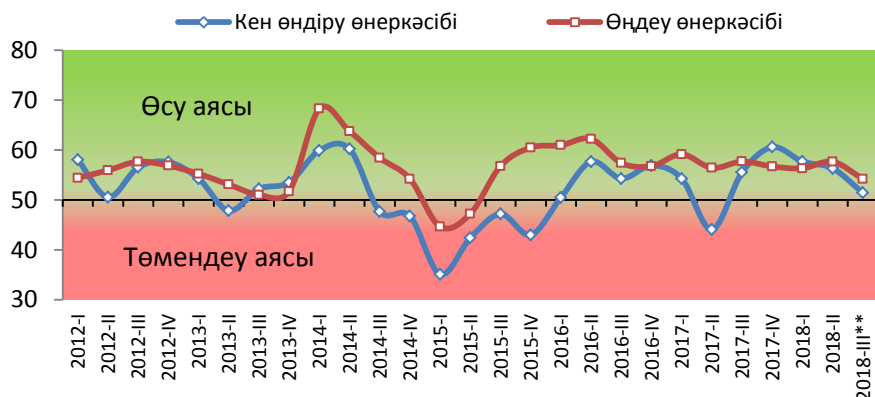
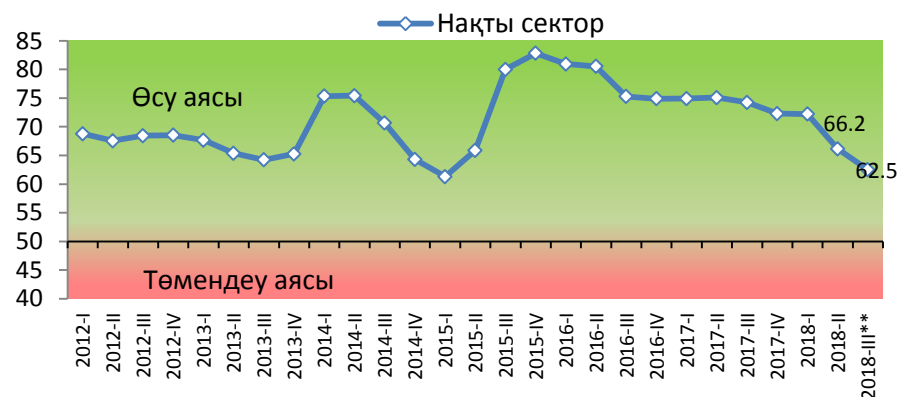
2018 жылдың 2-тоқсанында дайын өнім бағасы өткен тоқсандағы қарқынмен өсуін жалғастырды (ДИ = 57). Кәсіпорындардың бағалауы бойынша, шикізат пен материалдарға деген бағаның өсу қарқыны, оның төмендегеніне қарамастан, дайын өнімге деген бағаның өсу қарқынынан әлдеқайда жоғарырақ болды (ДИ = 66,2), бұл үрдіс қарастырылып отырған салалардың бәрінде орын алды.

2018 жылдың 3-тоқсанында кәсіпорындар күтімі бойынша дайын өнімге және шикізат пен материалдарға деген бағаның өсу қарқыны біраз төмендейді (ДИ = 53,7 және 62,5, сәйкесінше).

Дайын өнім бағалары, ДИ *

Шикізат пен материалдар бағасы, ДИ*

*ДИ-диффузиялық индекс. 50 деңгейден қанша жоғары (төмен) болса, көрсеткіштің өсу (құлдырау) қарқыны сонша жоғары (төмен), 50 деңгейі өзгерістің жоқ екендігін көрсетеді;

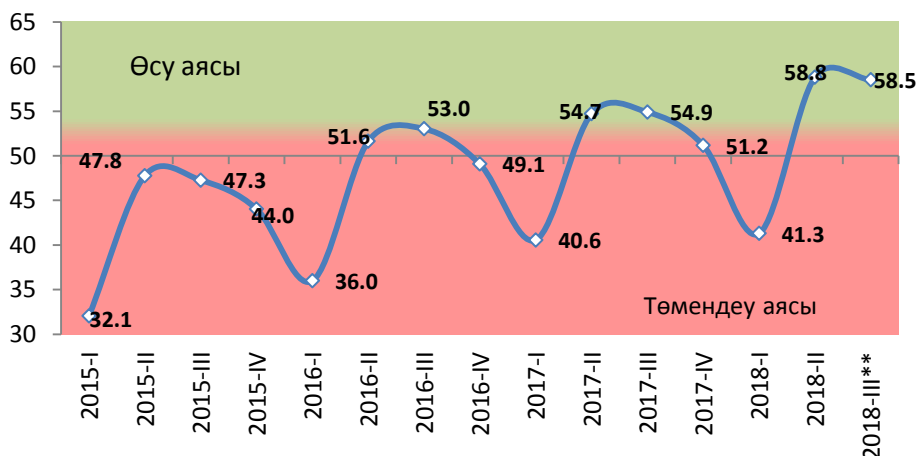
** 2018 жылдың 3-ші тоқсаны үшін күтулер келтірілген.

ӨНДІРІС КӨЛЕМІНІҢ ӨЗГЕРУІ

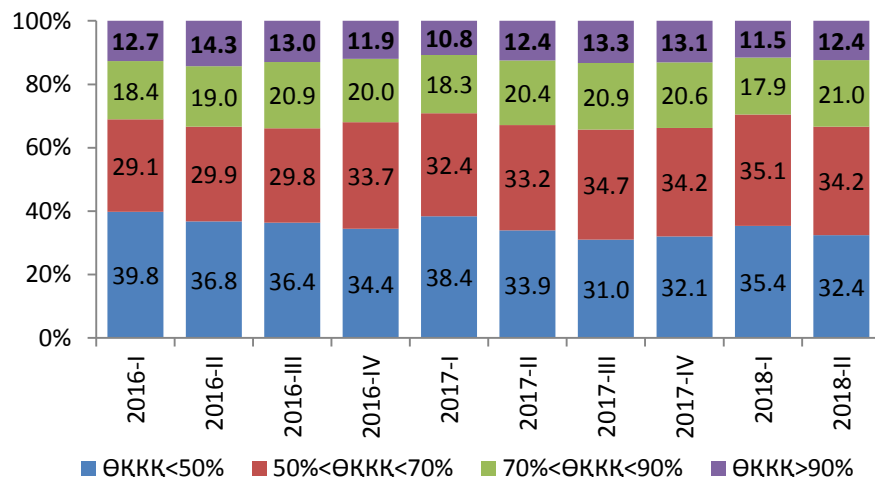
2018 жылдың 2-тоқсанында өндіріс көлемінің едәуір өскені байқалды (ДИ = 58,8). Өткен жылдардың динамикасы бұл өзгерістің мезгілдік сипатын білдіреді. 2018 жылдың 3-тоқсанында кәсіпорындар өндіріс көлемін осы қарқынмен ұлғайтуын жалғастырмақшы (ДИ = 58,5).

2018 жылдың 2-тоқсанында кәсіпорындардың өндірістік қуат көздерін қолдану деңгейі жоғарылады. Өндірістік қуат көздерінің қолданылу деңгейі 70%-дан жоғары кәсіпорындардың үлесі 2018 жылдың 1-тоқсанындағы 29,4%-дан 2018 жылдың 2-тоқсанында 33,4%-ға дейін өсті. Өндірістік қуат көздерінің қолданылу деңгейінің ең жоғарғы деңгейі тау-кен өнеркәсібінде, ал ең төменгі деңгейі құрылыс саласында орын алды.

Өндіріс көлемі (ДИ)
(50=өткен тоқсанмен салыстырғанда өзгеріс жоқ)

Өндірістік қуат көздерінің қосылу деңгейі
(% жауаптар)

*ДИ-диффузиялық индекс. 50 деңгейден қанша жоғары (төмен) болса, көрсеткіштің өсу (құлдырау) қарқыны сонша жоғары (төмен), 50 деңгейі өзгерістің жоқ екендігін көрсетеді

** 2018 жылдың 3-ші тоқсаны үшін күтулер келтірілген.

БАЛАНС ҚҰРЫЛЫМЫ: АКТИВТЕР

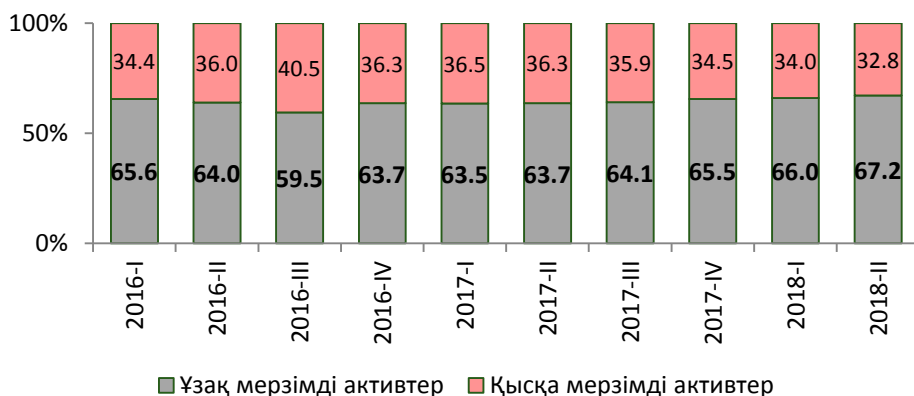
2018 жылдың 2-тоқсанында экономиканың нақты секторындағы активтер құрылымында ұзақ мерзімді активтер үлесі 67,2%, қысқа мерзімді активтер 32,8% құрады.

Қысқа мерзімді активтер құрылымының басым бөлігін қысқа мерзімді дебиторлық берешек құрады (44,1%). Басқа қысқа мерзімді активтер 36,1%, ал қорлар 19,8% құрады.

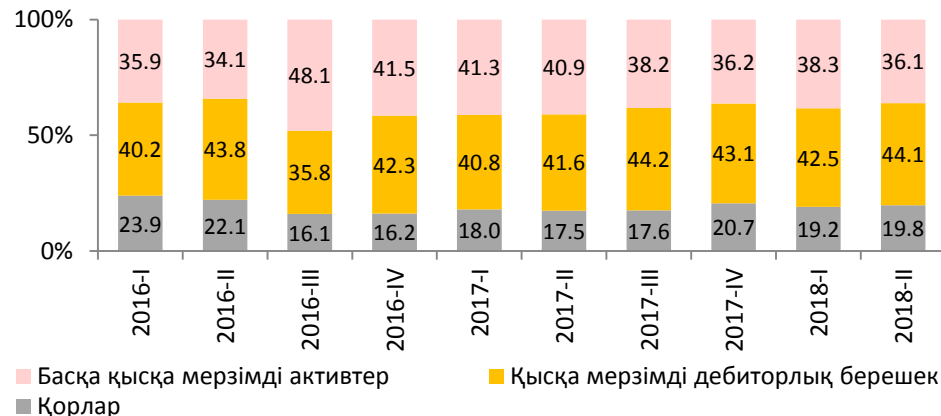
Кәсіпорындардың банктердегі депозит көлемдері 2018 жылдың 2-тоқсанында біршама азайды, бірақ азаю қарқыны өткен тоқсаннан төменірек болды (ДИ = 49,6). Кәсіпорындар болжамы бойынша 2018 жылдың 3-тоқсанында депозит көлемдері ары қарай азаяды (ДИ = 49,8).

Активтер айналымы айтарлықтай жоғарылап 15,8%-ды құрады. Айналым қаражатының айналысы да айтарлықтай өсті (48,2%-ға дейін).

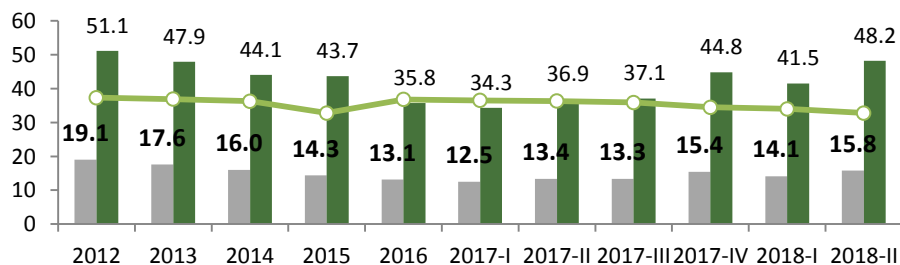
Активтер құрылымы

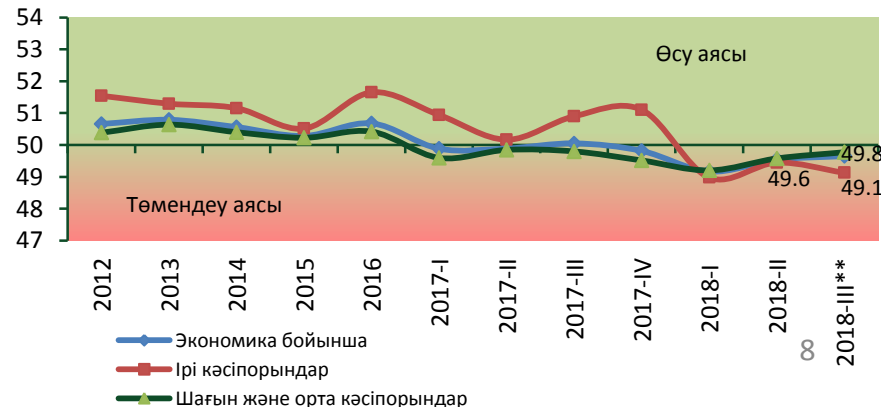
Қысқа мерзімді активтер құрылымы

Активтер айналымдылығының көрсеткіштері

Кәсіпорындардың банктердегі депозит көлемі

Активтер айналымдылығы
 Айналым қаражатының айналымдылығы
 Активтегі айналым қаражатының үлесі

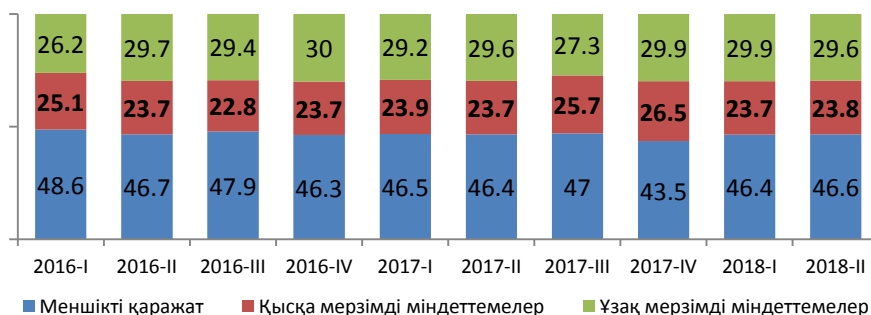
БАЛАНС ҚҰРЫЛЫМЫ: ПАССИВТЕР

2018 жылдың 2-тоқсанында пассивтер құрылымы айтарлықтай өзгерген жоқ: меншікті қаражаттың үлесі 46,6%, ұзақ мерзімді міндеттемелердің үлесі 29,6%, ал қысқа мерзімді міндеттемелердің үлесі 23,8% құрады. Қысқа мерзімді міндеттемелердің құрылымында кредиторлық берешектің үлесі азайды (51,8 дан 48,5%-ға дейін), банк несиелерінің үлесі айтарлықтай өзгерген жоқ (17%).

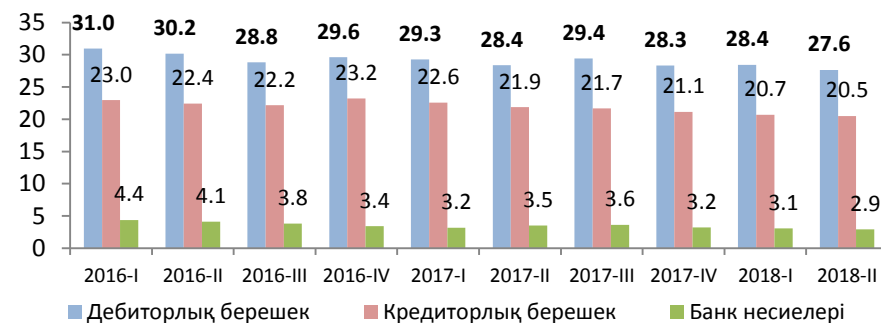
Ұзақ мерзімді міндеттемелердің жартысынан астамын (50,4%) ұзақ мерзімді банк несиелері құрады.

Мерзімі өткен міндеттемелер бойынша жағдай аздап жақсарды: баланста мерзімі өткен дебиторлық берешегі бар кәсіпорындар үлесі азайып 27,6% құрады (2018 жылдың 1-тоқсанында 28,4% болған), мерзімі өткен банк несиелері бар кәсіпорындар үлесі де азайып 2,9% құрады.

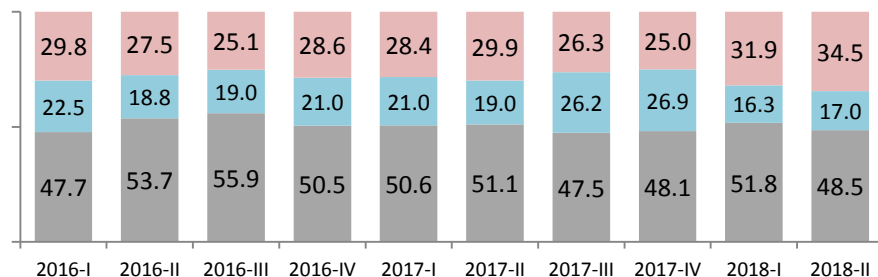
Пассивтер құрылымы

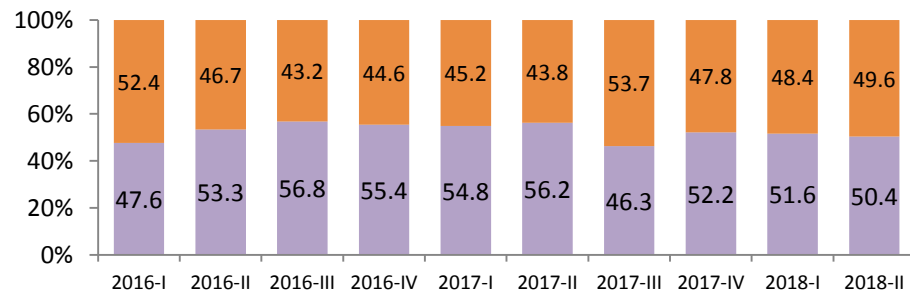
Мерзімі өткен берешегі бар кәсіпорындардың үлесі

Қысқа мерзімді міндеттемелердің құрылымы

Ұзақ мерзімді міндеттемелердің құрылымы

■ Басқа қысқа мерзімді міндеттемелер
■ Қысқа мерзімді банк несиелері
■ Қысқа мерзімді кредиторлық берешек

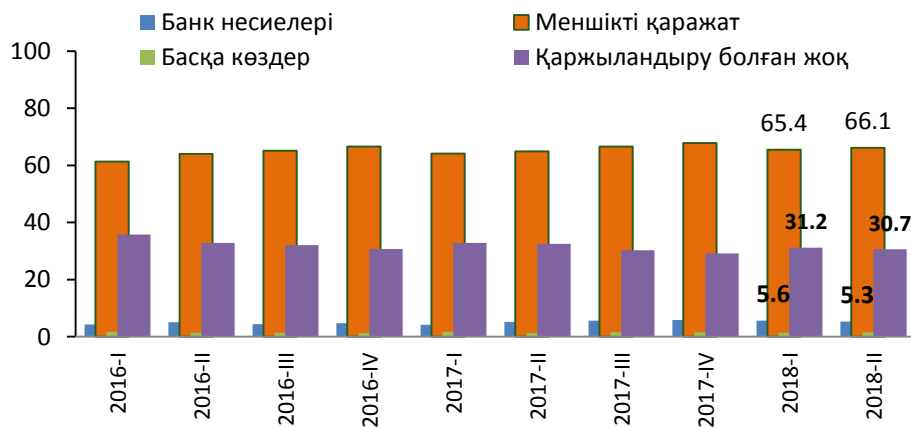
■ Ұзақ мерзімді банк несиелері ■ Басқа ұзақ мерзімді міндеттемелер

ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ БЕЛСЕНДІЛІК

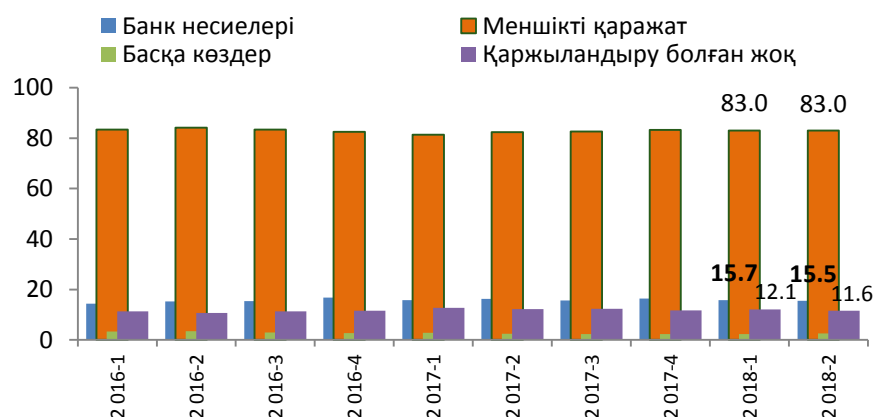
2018 жылдың 2-тоқсанында кәсіпорындардың инвестициялық белсенділігі айтарлықтай өзгерген жоқ. Кәсіпорындардың көпшілігі негізгі құралдарды және айналым капиталын меншікті қаражат есебінен қаржыландырады (66,1% және 83%, сәйкесінше). Банк несиесін айналым капиталын қаржыландыру мақсатымен 15,5%, ал негізгі құралды қаржыландыру мақсатымен 5,3% кәсіпорын қолданды.

Сонымен қатар, кәсіпорындардың қаржыландыру мүмкіндігін шектейтін негізгі факторлары болып қаржы-қаражаттың жеткіліксіздігі (кәсіпорындардың 31,5%), өнімге сұраныстың жеткіліксіздігі (кәсіпорындардың 23,3%) және өзге кәсіпорындар тарапынан жоғары бәсекелестік (кәсіпорындардың 23,2%) болып табылады.

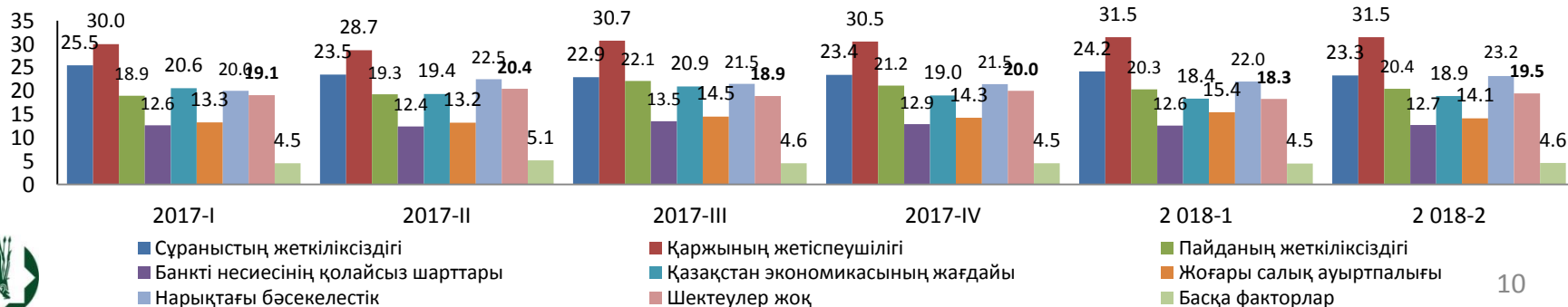
Негізгі құрал-жабдықтарды қаржыландыру көздері

Айналым қаражатын қаржыландыру көздері

Кәсіпорындардың қаржыландыру қабілетін шектеуші негізгі факторлар

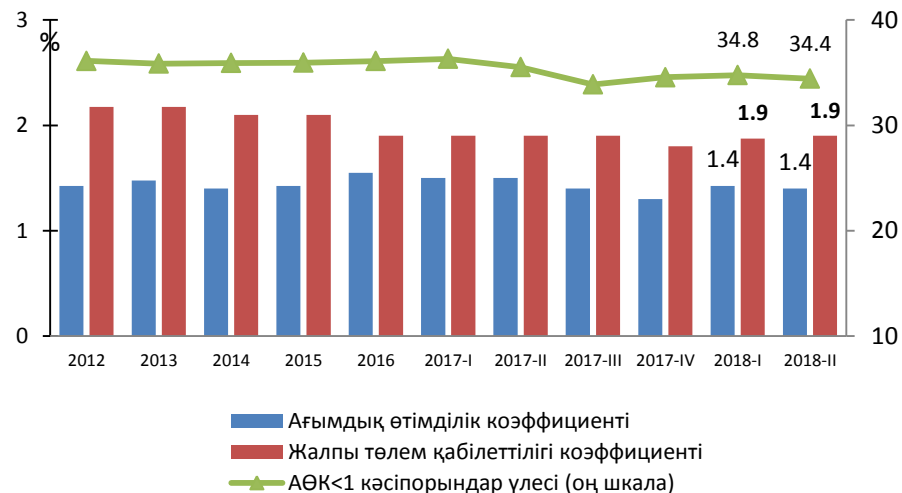
ҚАРЖЫ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ КӨРСЕТКІШТЕРДІҢ ӨЗГЕРУІ

Нақты сектор кәсіпорындарының ағымдағы өтімділік және жалпы төлем қабілеттілік көрсеткіштерінің тұрақтылығына қарамастан, 2018 жылдың 2-тоқсанында кәсіпорындардың өндіріс тиімділігі көрсеткіштері нашарлады. Өндіріс көлемін, еңбек өнімділігін және қызметкерлер санын төмендетпеген кәсіпорындардың үлесі тиісінше 67,7%, 66,6% және 67,7%-ға дейін төмендеді.

Өндіріс тиімділігінің көрсеткіштері

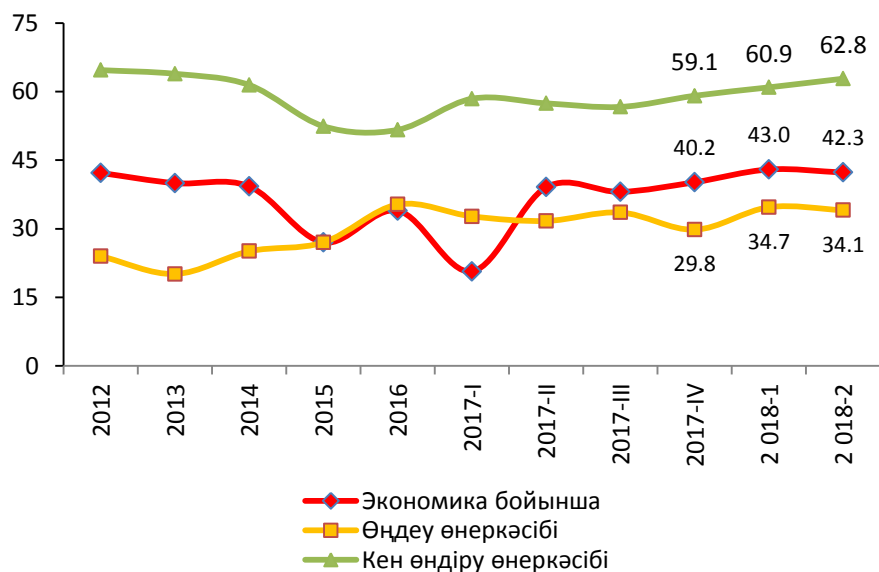
Кәсіпорындар өтімділігі мен төлемге қабілеттілігі

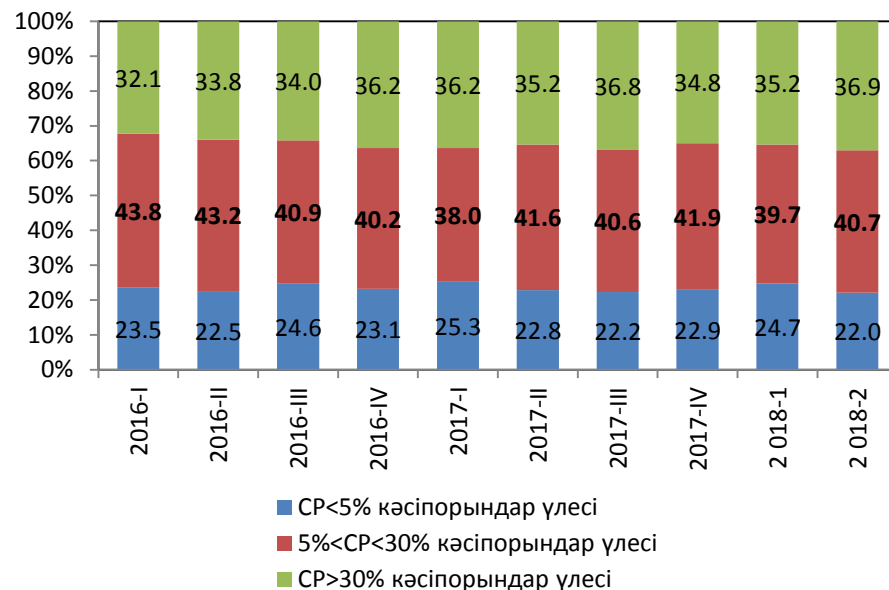
ҚАРЖЫ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ КӨРСЕТКІШТЕРДІҢ ӨЗГЕРУІ

2018 жылдың 2-тоқсанында нақты сектор бойынша салық салғанға дейінгі орташа сату рентабельділігі* 43%-дан 42,3%-ға дейін аздап төмендеді. Бұл динамика негізінен өңдеу өнеркәсібіндегі сату рентабельділігінің төмендеуіне байланысты болды (34,7%-дан 34,1%-ға дейін). Бұған қарамастан, сату рентабельділігі жоғары кәсіпорындардың үлесі 35,2%-дан 36,9%-ға дейін жоғарылап, шығынға ұшыраған және рентабельділігі төмен кәсіпорындардың үлесі 24,7%-дан 22%-ға дейін төмендеді. Бұл кен өндіру өнеркәсібіндегі орташа сату рентабельділігінің өсуімен (62,8 %-ға дейін) байланысты болуы мүмкін.

Сатудың рентабельділігі, % -бен

Сатудың рентабельділігінің деңгейі бойынша кәсіпорындардың жіктелуі

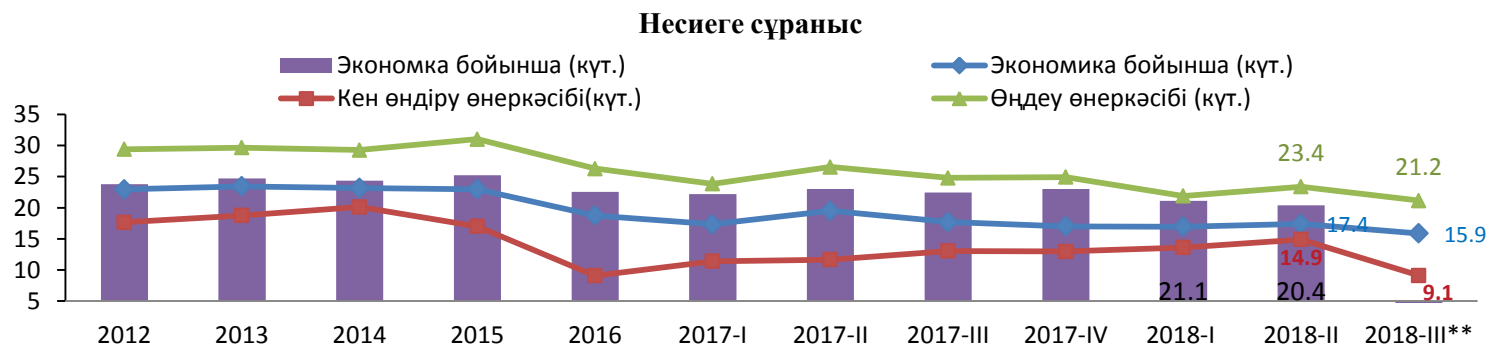

* Пайыздар, салықтар және амортизация төлемдері бойынша шығыстар шегерілгенге дейінгі сату рентабельділігі

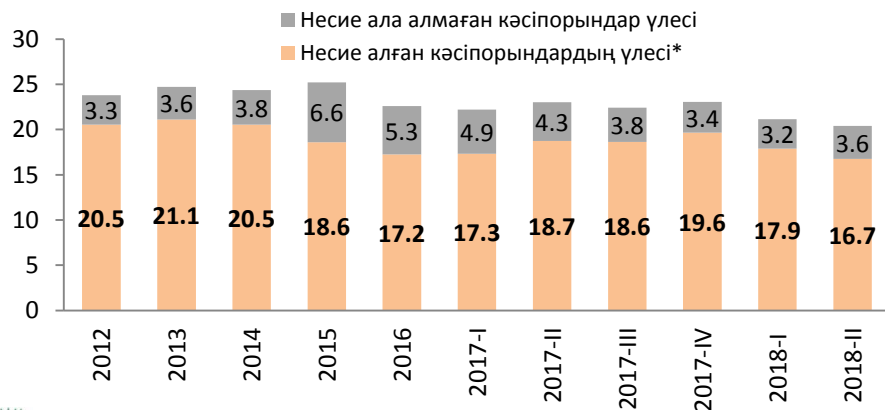
БАНК ЖҮЙЕСІНІҢ ЭКОНОМИКАНЫҢ НАҚТЫ СЕКТОРЫНА ЫҚПАЛЫ

2018 жылдың 2-тоқсанында жалпы экономика бойынша кәсіпорындардың банктердің несиелеріне сұранысы шамалы төмендеді. Банктен кредит алуға 20,4% өтініш берді, оның 81,8%-ы (сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 16,7%-ы) несие алды. Сонымен қатар, несие ала алмаған кәсіпорындар үлесі көбейді, ол ірі, шағын және орта кәсіпорындарда орын алды.

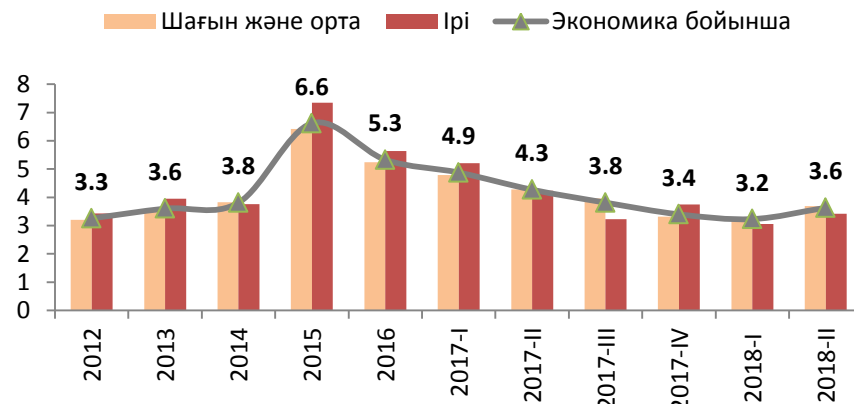
2018 жылдың 3-тоқсанында несие алуға ниеті бар кәсіпорындардың үлесі 15,9%-ды құрады. Өңдеу өнеркәсібінде бұл көрсеткіш 21,2%-ды, ал кен өндіру өнеркәсібінде 9,1%-ды құрады.

Банктердің несие алуға кәсіпорындар берген несие алуға өтініштерін қарауы

Несие алуға өтініш берген, бірақ алмаған кәсіпорындар үлесі, %

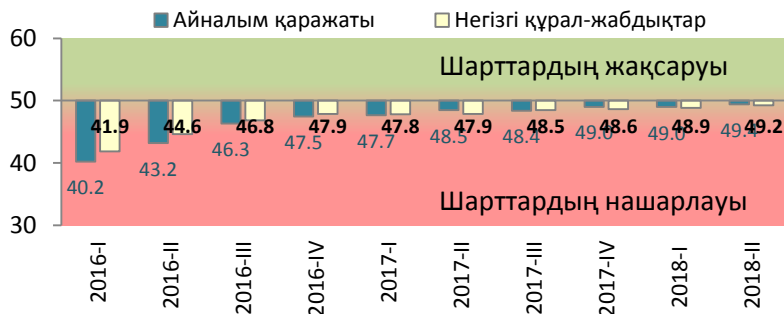
БАНК ЖҮЙЕСІНІҢ ЭКОНОМИКАНЫҢ НАҚТЫ СЕКТОРЫНА ЫҚПАЛЫ

2018 жылдың 2-тоқсанында несиелендірудің бағалық (несиелендіру бойынша мөлшерлемелер деңгейі, қосымша комиссиялар мөлшері) және бағалық емес (несиелендірудің ең жоғарғы мөлшері мен мерзімі, қарыз алушының қаржылық жағдайына қойылатын талаптар, кепілге қойылатын талаптар) шарттарының теріс бағалады. Бұл ретте, несиелеудің бағалық және бағалық емес шарттарын теріс бағалаған кәсіпорындар саны біртіндеп төмендеп жатыр.

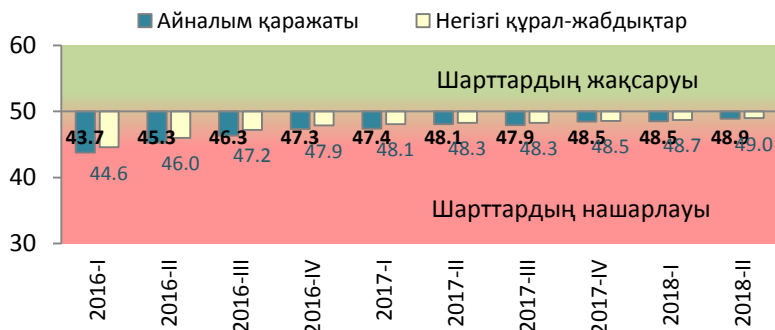
Теңгемен және шетел валютасымен несиелендірудің нақты пайыздық мөлшерлемесі мен кәсіпорындар үшін қолайлы пайыздық мөлшерлемелер арасындағы алшақтық айтарлықтай өзгерген жоқ. **Шетел валютасымен** берілген несиелер бойынша орташа пайыздық мөлшерлеме 7%-ға дейін төмендеді, бірақ кәсіпорындар үшін қол жетімді пайыздық мөлшерлеме де төмендеді (2,8 %-ға дейін). **Теңгемен** берілген несиелер бойынша орташа пайыздық мөлшерлеме 13,2 %, ал қол жетімді пайыздық мөлшерлеме 7,3 %-құрады. .

Несиеу талаптарының өзгеруі

Бағалық шарттар

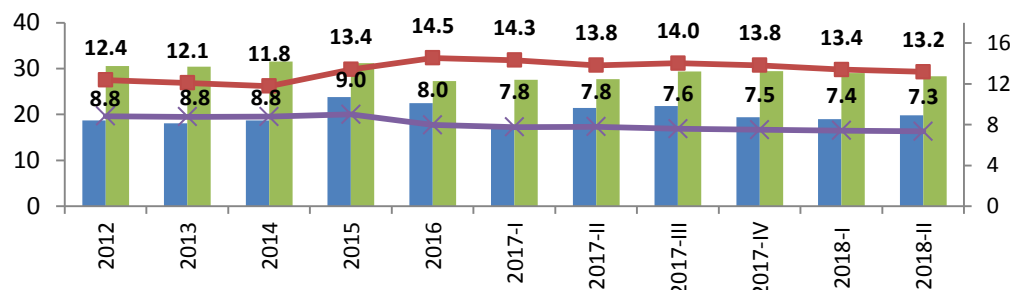

Бағалық емес шарттар

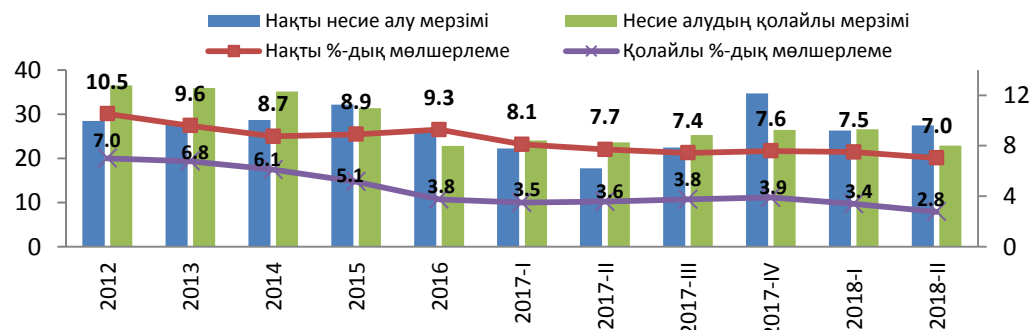

Несиелер бойынша мерзімдер мен мөлшерлемелер

Теңгемен несиелердің мерзімдері мен мөлшерлемелері

Шетел валютасымен берілген несиелердің мерзімдері мен мөлшерлемелері

*ДИ-диффузиялық индекс. 50 деңгейден қанша жоғары (төмен) болса, көрсеткіштің өсу (құлдырау) қарқыны сонша жоғары (төмен), 50 деңгейі өзгерістің жоқ екендігін көрсетеді

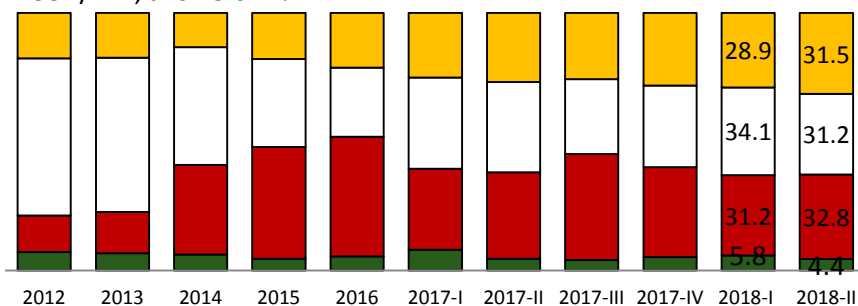

ВАЛЮТА БАҒАМЫ ӨЗГЕРУІНІҢ ЫҚПАЛЫ

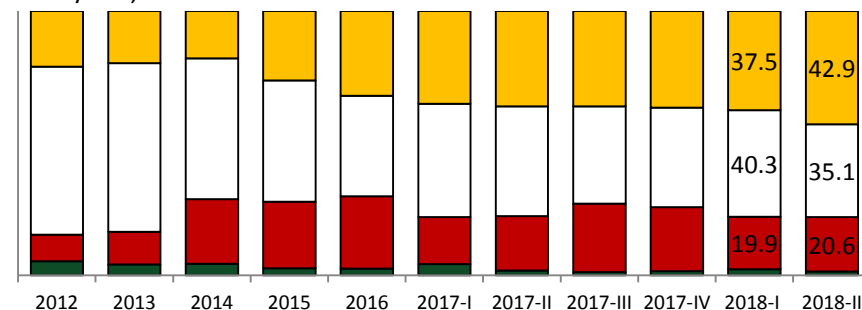
2018 жылдың 2-тоқсанында кәсіпорындардың экономикалық жағдайына теңге бағамының шетел валюталарына қатысты өзгерісінің кері әсері біршама артты. Кәсіпорындардың экономикалық жағдайына теңге бағамының АҚШ долларына қатысты өзгерісі кері әсер еткен кәсіпорындар үлесі 2018 жылдың 1-ші тоқсанындағы 31,2% -дан 2018 жылғы 2-тоқсанда 32,8% -ға дейін, евроға қатысты өзгерісі кері әсер еткен кәсіпорындар үлесі 19,9% -дан 20,6% -ға дейін, ресей рубліне қатысты өзгерісі кері әсер еткен кәсіпорындар үлесі 28,6% -дан 29% -ға дейін көтерілді.

2018 жылдың 2-тоқсанында шетел валютасын пайдаланатын кәсіпорындардың үлесі 72,1% құрады. Есеп айырысу барысында қолданылатын неізгі валюталар болып ресей рублі (кәсіпорындардың 55%-ы) мен АҚШ доллары (кәсіпорындардың 46,7%-ы) қалып отыр.

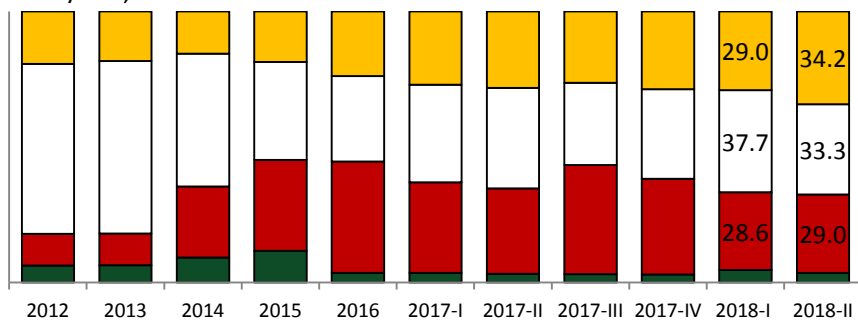
USD/KZT, answers in %

EUR/KZT, %

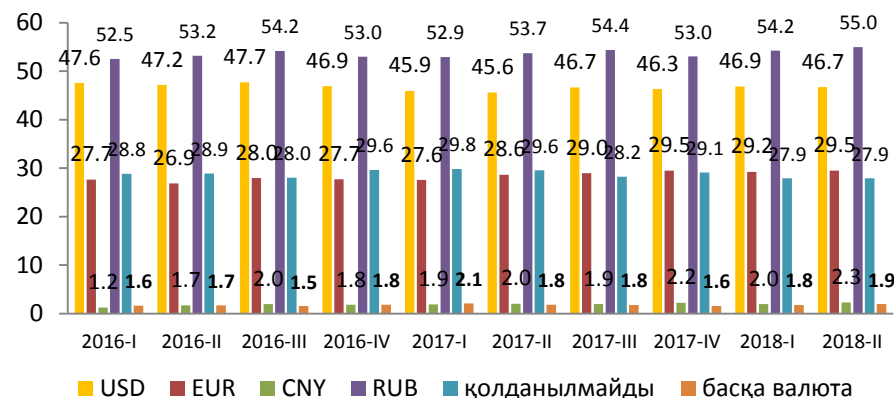

RUB/KZT, %

оң әсер теріс әсер әсері жоқ білмеймін

Есеп айырысуда шетел валютасын қолдану
(валюталар %-бен)

ӘДІСНАМАЛЫҚ ТҮСІНІКТЕМЕ

- Кестелер мен графиктерде көрсетілген диффузиялық индекс (ДИ) оң жауаптар мен өзгеріссіз жауаптардың жартысының сомасы ретінде есептеледі. Осы индекс қаралып отырған көрсеткіштің өзгеру динамикасын сипаттайтын қорытынды индикаторы болып табылады. Егер оның мәні 50-ден жоғары болса – бұл оң өзгерісті, ал 50-ден төмен болса – теріс өзгерісті білдіреді. Бұл ретте диффузиялық индекстің мәні 50 деңгейінен қанша алыс (жоғары немесе төмен) болса, көрсеткіштің өзгеруі (ұлғаюы немесе азаюы) қарқыны сонша жоғары болады.
 - Банкердің кредиттері бойынша қолайлы пайыздық мөлшерлеме көрсеткіші мониторингке қатысушы кәсіпорындар олар үшін өндірістің рентабельділігінің ағымдағы деңгейі тұрғысынан алғанда қолайлыретінде қоятын пайыздық мөлшерлемелердің орташасы ретінде есептеледі.
 - Қаржылық коэффициенттердің көрсеткіштері жалпы алғанда сауалнамаға қатысқан кәсіпорындардың іріктеуі бойынша, сондай-ақ қажет болған кезде салалар бойынша есептелген орташа мәндермен, тоқсан соңындағы баланс көрсеткіштерінің күтілетін мәндерінің кәсіпорындардан алынған бағалаулары негізінде көрсетілген. Бұл ретте осы бағалаулардың, сондай-ақ олардың ішінде орташа есептелетін бағалаулардың олардың мәндерінің абсолюттік дәлдігін алу мақсаты болмайды (өйткені есептік болып табылмайды), ал экономиканың және оның салаларының қаржылық емес секторының жай-күйінің өзгеру үрдістерінің бағалаулары мен талдауын жедел алуға арналған.
 - Композиттік индикатордың (КИ) нақты ЖІӨ серпінінің 1-2-тоқсандағы басып болу қабілеті бар*. КИ-дің және ЖІӨ-нің уақыт қатарлары (2005 жылғы бағалармен) маусымдылықтан тазартылған және үрдісі жоқ, яғни экономикалық конъюнктураның қысқа мерзімді ауытқуларымен негізделген циклдік құрауыштар ғана кіреді. Салыстыру мақсатында циклдік құрауыштар стандартталған, яғни бір (өлшемсіз) өлшем бірлігіне келтірілген.
- КИ жалпы ЭНС бойынша қысқа мерзімді даму үрдістерін көрсетуге арналған. Бұл ретте оның мынадай қасиеті бар: 1) басым сипаты бар; 2) ЭНС дамуының циклдік сипаттамасын көрсетеді; 3) жедел қалыптастырылады, себебі кәсіпорындарға жүргізілген жедел сауалнама негізінде құрылған.
- Кәсіпорындарға жүргізілген сауалнамалар бойынша қалыптастырылған индикаторлардың ішінде КИ құрауыштары ретінде мынадай басым индикаторлар кірді:
- 1) Экономиканың салаларында дайын өнімге сұраныстың өзгеруінің ДИ-і
 - 2) бағалар өзгерісін көрсететін индикаторлар тобы:
 - бүкіл нақты сектор бойынша бағалар өзгерісінің ДИ-і,
 - шикізат пен материалдар бағаларының өзгерісінің ДИ-і;
 - 3) инвестициялық және кредиттік белсенділіктің өзгерісін көрсететін индикаторлар тобы:
 - негізгі құрал-жабдықтарды қаржыландыру үшін кредит алған кәсіпорындардың үлесі (мемлекеттік бағдарламаларды қоса алғанда),
 - меншікті қаражат пен банктердің несиелерінен бөлек негізгі құрал-жабдықтар мен айналмалы қаражатты қаржыландыру үшін басқа көздерді пайдаланған кәсіпорындардың үлесі;
 - кредит алған кәсіпорындардың үлесі,
 - кредит алуға ниет білдірген кәсіпорындардың үлесі,
 - теңгедегі және шетел валютасындағы кредиттер бойынша нақты пайыздық мөлшерлемелердің деңгейі;
 - 4) жұмыспен қамту деңгейінің индикаторы: қызметкерлерінің саны төмендемеген кәсіпорындардың үлесі;
 - 5) кәсіпорындардың қызметіне теңгенің валюталық бағамының өзгерістері (АҚШ долларына, еуро және ресей рубліне) әсер ететін индикатор.

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің
Зерттеулер және статистика
департаменті

